

Informační zpráva za měsíc březen 2020

Obsah zprávy

I. Judikatura

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky č.j. 25 Cdo 1412/2019-362, ze dne 23.10.2019
Škoda na nemovité věci [str. 2]

II. K judikatuře

Podrobnější informace k materiálům z části I. této zprávy [str. 2 až 4]

III. K některým vybraným otázkám

1) K otázce aplikace nesprávného právního předpisu, na posuzovanou věc nedopadajícího
..... [str. 5 až 15]

2) K otázce manželství a náhradního mateřství [str. 15 až 21]

IV. Články a názory

1) COVID-19 a plnění smluvních závazků. Co dělat, když vám mimořádné opatření zrušilo
zaplacenou akci? [str. 21 až 23]

2) K některým specifickým otázkám překážek v práci v době koronaviru aneb je možné považovat
pandemii za živelní událost ve smyslu pracovního práva?..... [str. 23 až 31]

V. Nové právní předpisy

Březen 2020 (od částky 24 do 51 30.3. 2020) [str.31 až 33]

I.

Judikatura

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky č. j. 25 Cdo 1412/2019-362, ze dne 23.10.2019
Škoda na nemovité věci

II.

K judikatuře

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky č. j. 25 Cdo 1412/2019-362, ze dne 23.10.2019
Škoda na nemovité věci

Skutková podstata souzené věci

Dvě spoluvlastnice nemovitostí (dům a pozemek) se dlouhodobě cítily ohroženy na svém majetku a podaly žalobní návrh o uložení opatření k odvrácení hrozící škody na tomto majetku proti žalovanému, kterým bylo město Klášterec nad Ohří.

Okresní soud vyhověl podanému návrhu a uložil žalovanému povinnost vystavět železobetonovou opěrnou zeď, přičemž ve výroku uvedl podrobný popis jejího umístění i způsobu provedení. Vycházel ze zjištění, že nemovitosti žalobkyň (dům a pozemek) jsou od roku 2003 ohrožovány srážkovou vodou stékající z komunikace na sousedním pozemku žalovaného, což způsobuje nadměrnou erozi zásypu stavby rodinného domu žalobkyň i podkladních konstrukčních vrstev vozovky. Dovedl, že jsou splněny podmínky ustanovení [§ 2903 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník](#) (dále jen „o. z.“), neboť nečinností žalovaného ohledně odvodnění komunikace v souvislosti s položením nepropustného asfaltového koberce došlo k vážnému ohrožení domu žalobkyň erozí svahu pod komunikací, stékající srážkovou vodou jsou trvale ohrožovány zásypové vrstvy stavby jejich domu, a hrozí tak vznik závažné škody. Opatření, jež bylo žalovanému uloženo, je dle odborníků schopno vzniku škod zabránit.

Do tohoto rozhodnutí se žalovaný odvolal.

Krajský soud jako soud odvolací rozsudek soudu prvního stupně potvrdil, že žalovanému se ukládá povinnost vystavět železobetonovou opěrnou zeď a to vše do tří měsíců od právní moci rozsudku. Vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně, jež považoval za správná, a ztotožnil se i s jeho právními závěry s tím, že hrozba vážného poškození spočívá v nebezpečí sesuvu svahu (pozemku žalovaného) na pozemek a dům žalobkyň a tím jeho poškození, a dále i v podmáčení domu. Proto je na místě žalovanému uložit, aby provedl vhodné opatření k odvrácení škody.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání.

Právní posouzení věci Nejvyšším soudem

Dovolatel jeho přípustnost spatřuje v tom, že se jedná o otázky dosud neřešené. Namítá nesprávné právní posouzení hrozby vzniku škody na domě žalobkyň a jeho statického narušení s tím, že ze znaleckého posudku takové skutečnosti nevyplynou, a žalobkyně tak neunesly důkazní břemeno ve věci. Pochybení soudů spatřuje rovněž v tom, že mu byla uložena povinnost, kterou nelze splnit, neboť zcela jistě nezíská stavební povolení k pracím na pozemku, který nevlastní, neboť aby se zeď mohla základy opírat do základových konstrukcí domu žalobkyň, pak s ohledem na její šířku bude prakticky celá mimo jeho pozemek.

Nejvyšší soud posoudil dovolání a m. j. shledal, že **je přípustné pro řešení otázky, zda podle § 2903 o. z. lze ukládat povinnost ke stavbě na cizím pozemku, která nebyla za daných skutkových okolností dosud dovolacím soudem řešena.**

S ohledem na charakter uplatněného nároku, pro jehož posouzení je rozhodný stav v době vyhlášení rozsudku, neboť hrozba vzniku škody trvá, je podle [§ 3028 odst. 1 o. z.](#) třeba věc posuzovat podle [občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.](#), který v době rozhodování odvolacího soudu upravoval sporná práva a povinnosti účastníků, a to přestože řízení bylo zahájeno před jeho účinností (před 1. 1. 2014).

Podle [§ 2903 odst. 1 o. z.](#) nezakročí-li ten, komu újma hrozí, k jejímu odvrácení způsobem přiměřeným okolnostem, nese ze svého, čemu mohl zabránit. Podle [odst. 2 tohoto ustanovení](#) může ohrožený při vážném ohrožení požadovat, aby soud uložil vhodné a přiměřené opatření k odvrácení hrozící újmy.

Ustanovení [§ 2903 odst. 2 o. z.](#) má **preventivní charakter**. Pro jeho aplikaci musí být prokázáno, že v době rozhodování soudu existuje vážné ohrožení žalobce anebo jeho majetku, přičemž **není podmínkou, aby vznik škody hrozil bezprostředně**; postačí, jde-li zatím jen o ohrožení, avšak vážné, v jehož důsledku škoda vznikne v budoucnu. Současně však musí být dostatečně zjištěno, **že opatření bude vhodné a přiměřené k naplnění preventivního účelu tohoto ustanovení**.

Soudy obou stupňů shodně uzavřely, že v projednávané věci byly splněny všechny podmínky ustanovení [§ 2903 odst. 2 o. z.](#), aby žalovanému bylo uloženo učinit vhodná a přiměřená opatření k odvrácení hrozící vážné škody (sesuvu svahu na dům žalobkyň a jeho dalšího podmáčení), které spočívá ve vybudování opěrné zdi popsané v soudních výrocích.

Žalovaný namítá, že tuto povinnost nelze požadovaným způsobem splnit, neboť by bylo nutno zeď zbudovat na cizím pozemku (pozemku žalobkyň), na němž žalovaný není oprávněn

stavět, a nezískal by tak stavební povolení. Tato námitka by ale mohla obstát jen v případě, že by žalobkyně **se stavbou nesouhlasila**, neboť jak *občanský zákoník č. 89/2012 Sb.*, tak zákon *č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu [§ 109, 184a]*, **stavbu na cizím pozemku připouštějí** a navíc jde v projednávané věci o činnost uloženou soudním rozhodnutím. V případě souhlasu žalobkyň (který je možno předpokládat, když se v soudním řízení takového nároku domáhají) bude jen na účastnících, aby sjednali právní důvod umožňující stavbu (např. právo stavby ve smyslu *§ 1240 a násl. o. z.* nebo jiné právo, jež občanský zákoník připouští). Sluší se dodat, že nesouhlasem se stavbou na jejich pozemku by žalobkyně samy zmařily realizaci, neboť plnění by se stalo z jejich viny nemožným. Ani okolnost, že by se stavba zdi s ohledem na ustanovení občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. mohla stát součástí pozemku žalobkyň, uložení povinnosti nebrání. Jednak proto, že, jak již bylo uvedeno, záleží na dohodě účastníků, jakou úpravu vztahů zvolí, ale i proto, že zákon v *§ 2903 o. z.* ukládá povinnost provést vhodné a přiměřené opatření k odvrácení škody, přičemž ohledně nákladů či vlastnictví k takovému opatření (zde stavbě) nestanoví žádná omezení.

Odvolací soud tak posoudil právní otázku správně.

Ale i přes tuto skutečnost rozsudek Krajského soudu byl zrušen a věc byla vrácena tomuto soudu k dalšímu řízení, protože dovolací soud musel přihlédnout k vadě řízení, jež spočívala v logickém rozporu mezi žalobními tvrzeními (i zjištěným skutkovým stavem) a žalobním petitem, v důsledku čehož není žaloba v dosavadním znění projednatelná. Nedostatek spočívá v tom, že ačkoli technická zpráva, na níž se žaloba odkazuje, stanoví, že stavba zdi bude po celé délce plotu u silnice prováděna postupně po úsecích o délce 1 m, je nesprávně v petitu uvedeno, že stavba pouze o délce 1 m a navíc je namísto odborného termínu „vyspádování“ uveden termín „vyspárování“, který má úplně jiný smysl. Petit žaloby obsahuje požadavek, který je v logickém rozporu s žalobními tvrzeními i odkazy žalobkyň na odborné závěry. Jestliže takový petit převzaly soudy do výroku rozhodnutí, je tím řízení zatíženo vadou, která by měla za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Právní věta: *Nelze-li hrozící škodu odvrátit jinak než stavebními úpravami (vybudováním opěrné zdi), je uložení takové povinnosti podle § 2903 odst. 2 o. z. zcela na místě, a to i za situace, že stavba se bude zčásti nacházet na pozemku žalobce.*

Celý text judikátu lze nalézt na

<https://www.epravo.cz/top/soudni-rozhodnuti/skoda-na-nemovite-veci-110805.html>
(náhled 22.3. 2020)

III.

K některým vybraným otázkám

Asociace občanských poraden, z.s.
Sabinova 287/3, 130 00 Praha 3
IČO 65998642
Tel: 284 019 220
Email: aop@obcanskeporadny.cz
www.obcanskeporadny.cz

1) K otázce aplikace nesprávného právního předpisu, na posuzovanou věc nedopadajícího

V souvislosti s neustále se zvyšujícím počtem právních předpisů, tvořících (nejen) český právní řád, a s tím spojenou náročností řádné orientace v systému práva, dochází jak na straně orgánů státní správy, tak na straně soudů k případům, kdy tyto bez ohledu na mnohdy podrobně projudikovanou konkrétní dílčí oblast právní úpravy aplikují na meritum projednávané věci právní předpis, **který na předmět řízení, tedy rozhodování o právech a povinnostech konkrétních dotčených subjektů řízení, nesouvisí.** Jaké jsou důsledky uvedeného postupu orgánů veřejné správy, popř. soudů v rámci civilního i správního soudnictví, se pokusíme naznačit na níže uvedených řádcích.

Modalit, jakými může na straně orgánu rozhodujícího ve věci samé (správní orgán, soud apod.; dále též jako „**rozhodující orgán**“) dojít k aplikaci nesprávného právního předpisu pro úpravu právních vztahů účastníků řízení, připadá v úvahu celá řada. Může se tak například jednat o situaci, kdy rozhodující orgán na věc aplikuje ustanovení rozhodného právního předpisu, popř. i jen některého jeho ustanovení, který je však ve vztahu k projednávanému případu **předpisem již, potažmo ještě neúčinným** (zde lze v souvislosti se stále ještě relativně recentními změnami, které přinesla rekodifikace soukromého práva v roce 2012, zmínit např. nepřiléhavou aplikaci občanského zákoníku č. 40/1964 Sb. či obchodního zákoníku č. 513/1991 Sb. namísto občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. nebo zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích ¹⁾, či dále poukázat na již judikovanou záměnu mezi již neúčinným stavebním zákonem č. 50/1976 Sb. a v současnosti platným a účinným stavebním zákonem č. 183/2006 Sb. ²⁾), a to ať už v důsledku nesprávné interpretace přechodných ustanovení předpisu pozdějšího (účinného), nepozornosti rozhodujícího orgánu či z jiného důvodu. V řadě případů se však bude nepochybně jednat o rozpor mezi (typicky) dvěma zněními téhož právního předpisu, bezprostředně na sebe navazujícími co do jejich účinnosti, přičemž rozhodující orgán ve věci nesprávně aplikuje znění, které již pozbylo účinnosti, či dále za situace, kdy dochází ze strany rozhodujícího orgánu, např. správního soudu v řízení o žalobě proti rozhodnutí správního orgánu, k aplikaci právního předpisu, který nabyl účinnosti až poté, co bylo vydáno napadané správní rozhodnutí (jinými slovy pokud rozhodující orgán rozhodne o právech a povinnostech dotčených subjektů s odkazem na splnění zákonné podmínky, která však v době zahájení řízení před rozhodujícím orgánem typicky z důvodu přechodných zákonných ustanovení ještě neplatila) ³⁾ Uvedená problematika blíže souvisí také se zásadou (odvoditelnou též z ust. *§ 75 odst. 1 s.ř.s.*), že pro rozhodování správních orgánů je rozhodující skutkový a právní stav v době vydání rozhodnutí, což platí i pro rozhodnutí odvolacího správního orgánu (srov. např. v rozsudku *Nejvyššího správního soudu* ze dne 17. 12. 2008, č. j. *1 As 68/2008 - 126*).

Dalším typovým případem jsou rozhodnutí, kdy je rozhodujícím orgánem aplikována právní norma správná, ovšem ve vztahu k předmětu projednávané věci je užito **nesprávné (nespráv-**

ná) ustanovení dané (správné) právní normy, které na otázku posuzovanou rozhodujícím orgánem nedopadá. Tyto situace přicházejí v úvahu např. ve chvíli, kdy je rozhodujícímu orgánu právním předpisem svěřena možnost správního uvážení, ve vztahu k ustanovením, která obsahují široký či (legislativně) nepřehledný výčet obdobných nebo souvisejících pojmů, při nepřesném podřazení pod jeden z více zákonem (či jiným předpisem) vymezených důvodů pro konkrétní rozhodnutí o právech a povinnostech dotčeného subjektu či, jak již shora řečeno, v případě prosté nepozornosti rozhodujícího orgánu ⁴⁾.

Shora popisovaná pochybení rozhodujícího orgánu však nemusí mít svůj projev v chybném hmotněprávním posouzení věci samé, ale k nepřiléhavé aplikaci může dojít též ve vztahu k **nesprávnému procesnímu předpisu**. Podobně jako v prvně uvedené skupině (srov. shora) jsou tyto případy často spojovány s aplikací již (anebo ještě) neúčinné právní normy ⁵⁾, typicky v oblasti správy daní (tedy např. rozpor mezi dřívějším zákonem č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, a pozdějším zákonem č. 280/2009 Sb., daňový řád) či též široce ve vztahu k základnímu procesnímu předpisu upravujícímu řízení před správními orgány, tj. správnímu řádu, když lze zejména v dřívější judikatuře vysledovat jisté rozpory mezi (již nesprávnou) aplikací zákona č. 71/1967 Sb., o správním řízení, a použitím zákona č. 500/2004 Sb., správní řád ⁶⁾. Konsekvence takového postupu rozhodujícího orgánu mohou být pro účastníka řízení zcela zásadní. Nutno připomenout, že se v případě použití nesprávného procesního předpisu rozhodující orgán dopouští postupu, který zakládá **vadu řízení v podobě nezákonného procesního postupu** (a to jak soudu, tak správního orgánu), tj. vadu procedury vedoucí k vydání rozhodnutí ve věci samé, představující výsledek řízení (srov. např. usnesení rozšířeného senátu *Nejvyššího správního soudu* ze dne 28. 7. 2009, č. j. *8 Afs 51/2007-87*), kdy zároveň dochází k porušení zásady, že postup podle dosavadních procesních předpisů za účinnosti nového procesního předpisu je vždy výjimkou, která se použije pouze tam, kde tak přechodná ustanovení nového zákona výslovně stanoví (srov. rozsudek *Nejvyššího správního soudu* ze dne 25. 7. 2007, čj. *1 Azs 55/2006-60*), shodně však nastává i to, že na straně účastníků řízení dochází (resp. může v jednotlivém případě docházet) k významnému zkrácení jejich práv, jelikož pouze správným procesním postupem je možné vydat objektivní a spravedlivé rozhodnutí, jehož cílem je ochrana hmotných práv účastníků řízení. V opačném případě může dojít k tomu, že bude zeslabena ochrana hmotných práv účastníků porušením procesního předpisu ⁷⁾.

Konečně, zřejmě nejméně častým je v praxi případ **zcela nesprávné použití hmotněprávní normy** (tj. předpisu nebo jeho ustanovení), která na posuzovanou věc nedopadá. V tomto ohledu připadá v úvahu (v rámci procesu analýzy hmotněprávní stránky věci ze strany rozhodujícího orgánu) chybná aplikace, resp. výběr předpisu obecného v porovnání s tím, který je normou speciální, či obecné pochybení v rámci právního posouzení. Nesprávným právním posouzením je poté obecně omyl rozhodujícího orgánu při aplikaci práva na zjištěný skutkový stav a může k němu dojít buď tím, že rozhodující orgán použil jiný právní předpis, než který měl správně použít, nebo nesprávně posoudil vztah dvou (či více) předpisů v jejich vzájemné

souvislosti, popř. ze skutkových zjištění vyvodil nesprávné právní závěry některým z předchozích postupů (pozn.: v oblasti soukromoprávní lze v tomto ohledu poukázat např. na dřívější nesprávné posuzování vztahu mezi občanským zákoníkem z roku 1964 a zákona č. 72/1994 Sb., o vlastnictví bytů, konkrétně pak v otázce vlastnictví jednotky vzniklé na základě rozhodnutí soudu o vypořádání podílového spoluvlastnictví budovy) ⁸⁾.

Následky aplikace nesprávné právní normy

V případě, že na straně rozhodujícího orgánu skutečně dojde k některému ze shora uvedených (či obdobných) pochybení, jsou s tímto (**ovšem při splnění dalších podmínek**) nepochybně spojeny konsekvence pro práva a povinnosti účastníků řízení i pro řízení samotné, jelikož dochází k tomu, že nesprávným postupem rozhodujícího orgánu dochází k protiprávnímu zásahu do práv a oprávněných zájmů účastníků řízení, typicky natolik zásadnímu, že je tento schopen představovat porušení práva účastníka řízení na soudní ochranu a spravedlivý proces, vymezeného ústavními předpisy (srov. zejména ust. *čl. 36 Listiny základních práv a svobod* ve spojení s *čl. 2 odst. 2 Listiny* a *čl. 2 odst. 3 Ústavy ČR*) ⁹⁾.

Aby však takový úsudek mohl být řádný a úplný, je nutno posoudit, jaké pochybení vlastně aplikace nesprávného právního předpisu na konkrétní posuzovaný případ představuje. Je zřejmé, že se zejména judikturní vymezení povahy těchto vad v průběhu času vyvíjelo, když přinejmenším zpočátku nebyla odpověď na tuto otázku jednoznačná. Ačkoliv je tedy možné spatřovat názor, že nesprávný výběr rozhodné právní normy (a v rámci něho i nesprávný výběr právního předpisu jako „nosiče“ této právní normy) má povahu vady řízení, která mohla mít pro své zcela zásadní důsledky pro účastníka řízení za následek vydání nezákonného rozhodnutí ve věci samé ¹⁰⁾, máme za to, že takové hodnocení, resp. takto paušální, **není správné**, když použití nesprávné právní normy, která na věc nedopadá, **nemusí nutně automaticky znamenat, že takové rozhodnutí je nezákonné**. Aby se totiž jednalo o vadu řízení v pravém slova smyslu, je třeba (jak již uvedeno shora), aby se jednalo o vadu procesního postupu rozhodujícího orgánu (soudu či správního orgánu, tj. vadu procedury vedoucí k vydání rozhodnutí jako výsledku řízení), nikoli vadu (nesprávnost) právní úvahy při posuzování věci samé, která bude mít vliv na správnost výroku a/nebo odůvodnění ¹¹⁾. Z uvedeného proto vyplývá, že v případě, že pokud příslušný rozhodující orgán zjistí, že na projednávanou věc byl použit nesprávný právní předpis, musí uvážit, zda takové pochybení mělo nějaké důsledky, a případně jaké. V případě, že by se jednalo o aplikaci nesprávného *procesního předpisu*, je nasnadě při naplnění dalších podmínek (k nim srov. níže) uzavřít, že předmětné pochybení rozhodujícího orgánu představuje vadu řízení, která by způsobila nezákonnost přezkoumávaného rozhodnutí (typicky správního orgánu).

Společně se shora uvedeným je též nutno uzavřít, že následkem aplikace nesprávného právního předpisu **nebude** bez dalšího ani **nepřezkoumatelnost** napadeného rozhodnutí, a to v případě, kdy důvody, pro které bylo napadené rozhodnutí vydáno, jsou z jeho odůvodnění

zcela jednoznačně seznatelné, byť možná nesprávné. Jinými slovy, pokud lze z rozhodnutí (jeho odůvodnění) velmi dobře zjistit, jakými právními úvahami byl příslušný orgán veden, nebude následkem použití nesprávné normy vada rozhodnutí v podobě jeho nepřezkoumatelnosti, a to i v případě, že úvahy rozhodujícího orgánu mohou být považovány za nepřipadné, opírající se o ustanovení právního předpisu nesprávně vybraného a na věc nedopadajícího ¹²⁾. Je tak zřejmé, že budou-li ze strany rozhodujícího orgánu naplněny podmínky tzv. *testu přezkoumatelnosti*, tj. povinnosti rozhodujících orgánů svá rozhodnutí řádně odůvodnit a vyporádat se s námitkami uplatněnými účastníky řízení, a to způsobem odpovídajícím míře jejich závažnosti ¹³⁾ s tím, že aby rozhodnutí příslušného orgánu bylo přezkoumatelné, je mimo jiné nezbytné, aby z odůvodnění správního rozhodnutí jednoznačně vyplývalo, že se správní orgán posuzovanou věcí zabýval, a stejně tak z odůvodnění rozhodnutí musí plynout vztah mezi skutkovými zjištěními a úvahami při hodnocení důkazů na straně jedné a právními závěry na straně druhé. Přičemž takto formulované právní závěry musí být srozumitelné, vnitřně bezrozporné a nacházející oporu v relevantních skutkových zjištěních a důkazech provedených rozhodujícím orgánem ¹⁴⁾. Jsou-li tak uvedené náležitosti ve vztahu ke konkrétnímu rozhodnutí splněny, nelze uzavřít (i přes aplikaci nesprávné hmotněprávní normy), že by takové rozhodnutí bylo nepřezkoumatelné, když taková vada by byla nutně podmíněna nedostatečným odůvodněním rozhodnutí, nedávajícím dostatečné záruky vylučující libovůli v rozhodovací činnosti příslušného rozhodujícího orgánu.

Konečně, judikatura *Nejvyššího správního soudu* také dovodila, že se v uvedené situaci **nejedná** „ani o jakousi "obecnou", blíže nespecifikovanou a pod žádnou z taxativně vymezených kategorií uvedených v § 109 odst. 3 s. ř. s. [pozn.: dnes ust. § 109 odst. 4 s. ř. s.] nepodřazenou vadu, k níž soud musel přihlížet z úřední povinnosti, jak se podává v rozsudku 7 Afs 126/2006-65.“ ¹⁵⁾ Důvodem, pro který by bylo třeba postupu soudu ex officio, by v daném případě nebyla ani zvláštní povaha předmětu řízení (např. ve věci přestupkové, jak uzavřel *Nevyšší správní soud* v rozsudku ze dne 13. 6. 2008, čj. 2 As 9/2008-77).

Ve světle shora uvedeného je tak nutno uzavřít, že použil-li rozhodující orgán (správní orgán či krajský soud) při řešení rozhodné právní otázky nesprávný právní předpis, bude nutno zásadně (tj. nenastanou-li níže uvedené podmínky / výjimky) jeho rozhodnutí zrušit, a to v důsledku vady (nesprávnosti) právní úvahy při řešení věci samé ¹⁶⁾. Jinými slovy, použití právního předpisu nebo jeho ustanovení, která na věc nedopadají, je důvodem zrušení přezkoumávaného rozhodnutí správního orgánu (rozsudku krajského soudu), **mohlo-li mít za následek nesprávné posouzení pro věc rozhodujících skutkových či právních otázek obsažených v námitkách ¹⁷⁾.** Došlo-li tedy kupříkladu k tomu, že v konkrétní situaci bylo správním orgánem použito při rozhodování neúčinného (nesprávného) právního předpisu a krajský soud tento nedostatek při přezkumu dle § 65 a násl. s. ř. s. neodhalil, pak v takovém případě je na Nejvyšším správním soudu, aby při splnění ostatních podmínek / výjimek (viz níže) dovodil, že je na místě zásadně jeho rozhodnutí v řízení o kasační stížnosti **zrušit**. Důvodem pro zrušení daného rozhodnutí je pak též porušení požadavku

na ústavně konformní interpretaci právních předpisu a z toho plynoucí porušení práva na soudní ochranu ve smyslu *čl. 36 odst. 1* (ve spojení s *čl. 2 odst. 2 Listiny* a *čl. 2 odst. 3 Ústavy*; srov. též shora).

Přezkum aplikace nesprávného právního předpisu, související námitky účastníků řízení

Dojde-li tedy k situaci, kdy je ze strany rozhodujícího orgánu použita nesprávná právní norma, je obecně třeba, aby byla tato skutečnost účastníkem řízení **namítána** (v prvé řadě typicky v odvolání proti rozhodnutí správního orgánu prvního stupně). Otázka postupu před soudy v oblasti správního soudnictví (tj. v rámci přezkumu správního rozhodnutí) je poté v zásadě shodná a lze uzavřít, že přezkumný soud (tedy. krajský soud v řízení o žalobě proti rozhodnutí správního orgánu podle *§ 65 a násl. s. ř. s.* a Nejvyšší správní soud v řízení o kasační stížnosti) je povinen k použití nesprávného právního předpisu nebo nesprávného ustanovení právního předpisu přihlédnout (nejde-li o případy, kdy je tak povinen učinit z úřední povinnosti), **a to právě pokud je součástí žalobních bodů (stížních důvodů) výtka nesprávného posouzení takové právní otázky**, pro kterou byla podle právního názoru orgánu, jehož rozhodnutí je přezkoumáváno, aplikace daného právního předpisu (daného ustanovení právního předpisu) rozhodná. Výjimku z uvedeného, tj. jakési prolomení námitkového charakteru důvodu nezákonnosti napadeného rozhodnutí se uplatňuje pouze tehdy, pokud by použití neúčinného či nesprávného právního předpisu (a tedy i výběr nesprávné - na věc nedopadající - právní normy) bylo v neprospěch stěžovatele. V takovém případě je třeba napadené rozhodnutí zrušit pro nezákonnost, i kdyby tato nebyla výslovně a explicitně ve vztahu k použití neúčinného (nesprávného) právního předpisu namítána daným účastníkem řízení **18)**

V případě, že krajský soud v rámci přezkumu zjistí, že na projednávanou věc byl použit nesprávný právní předpis, musí však uvážit, zda takové pochybení mělo nějaké důsledky, a pokud ano, jaké. V případě řízení o kasační stížnosti (srov. též níže) je sice možno za splnění zákonných podmínek (zejména ust. *§ 104 odst. 4, § 109 odst. 4 a 5 s. ř. s.*) provádět dokazování a zjišťovat skutečnosti a řešit právní otázky nezjišťované, resp. neřešené v řízení před krajským soudem. Nelze však v podstatné míře nahradit činnost krajského soudu, neboť by tím byla popřena odlišná (kontrolní) role kasační instance Nejvyššího správního soudu a v neúnosné míře posunuta k instanci první přezkumné. Jinak řečeno - doplňovat řízení a s konečnou platností posoudit sporné otázky může Nejvyšší správní soud jen tehdy, zůstává-li program sporu i v řízení před ním v podstatných ohledech v mezích vytýčených řízením před krajským soudem (za těchto podmínek je naopak tato aktivní role instance rozhodující o kasační stížnosti žádoucí, neboť napomáhá rychlosti a hospodárnosti řízení, aniž by snižovala kvalitu a důkladnost přezkumu sporných otázek). Otázky krajským soudem neřešené může Nejvyšší správní soud s konečnou platností vyřešit tehdy, nepřicházela-li aktivita krajského soudu z povahy věci v úvahu (např. posuzování podmínek řízení o kasační stížnosti či vad řízení před krajským soudem), nebo tehdy, jde-li o otázky vycházející z otázek krajským sou-

dem již řešených nebo s nimi v podstatných ohledech související či na ně navazující ¹⁹⁾. Nutno dodat, že obdobná zásada činnosti přezkumného soudu popisované na vztahu mezi ním a krajským soudem při přezkumu rozhodnutí krajského soudu platí i ve vztahu mezi krajským soudem a žalovaným správním orgánem při přezkumu žalobou napadeného správního rozhodnutí dle § 65 a násl. s. ř. s.

S uvedeným proto souvisí i otázka řešení nastíněného problému (aplikace nesprávného právního předpisu), pokud je toto pochybení namítnuto poprvé až v řízení o kasační stížnosti. Nejvyšší správní soud musí takovém případě nejprve zodpovědět otázku, zda aplikace nesprávného právního předpisu je vadou řízení před krajským soudem, která mohla mít za následek nezákonné rozhodnutí ve věci samé, ke které Nejvyšší správní soud dle § 109 odst. 4 s. ř. s. přihlíží i z úřední povinnosti, či zda se jedná o vadu (nesprávnost) právní úvahy při řešení věci samé, kterou lze namítat v rámci kasačního důvodu nezákonnosti spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení dle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. Jak je již shora uvedeno, pokud by posuzovaná věc nesplnila podmínky pro postup Nejvyššího správního soudu *ex officio*, důsledky případného pochybení, spočívajícího v aplikaci nesprávného právního předpisu, by Nejvyšší správní soud v dané věci musel zohlednit pouze v případě, kdyby stěžovatel učinil předmětem řízení o kasační stížnosti samu námitku nesprávného posouzení právní otázky z důvodu použití nepřiléhavé právní normy ²⁰⁾.

Výjimky z povinnosti zrušit napadané rozhodnutí z důvodu aplikace nesprávného právního předpisu

I v případě, že bude příslušnou instancí v rámci přezkumu objektivně zjištěno, že dotčený rozhodující orgán se skutečně dopustil pochybení v podobě aplikace nesprávného právního předpisu, následkem **nemusí** bezpodmínečně být (jak shora upozorňováno) zrušení napadeného rozhodnutí. Judikatura se v otázce zákonnosti rozhodnutí v případě použití nesprávného (resp. konkrétně neúčinného) právního předpisu v průběhu času vyvíjela, a to nejprve tak, že na základě rozsudku sedmého senátu *Nejvyššího správního soudu* č.j. 7 Afs 126/2006-65 ze dne 19.7.2007 bylo dovozeno: „*Aplikace neúčinného znění právního předpisu je vadou natolik podstatnou, že má za následek nezákonnost rozhodnutí o věci samé. K této vadě přihlédne Nejvyšší správní soud z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 s. ř. s.)*“. Jinými slovy, aplikace nesprávného (neúčinného) právního předpisu byla *ex officio* považována za podstatnou vadu rozhodnutí. V tomto ohledu tak Nejvyšší správní soud vyjádřil, že tato vada je takové intenzity, že prolamuje dřívější rozsudek *Nejvyššího správního soudu* č.j. 6 Ads 57/2004-59 ze dne 14.10.2005 ²¹⁾, resp. že taková vada „se nevejde“ pod ustanovení § 103 odst. 1 písm. d) s.ř.s. Za poměrně krátkou dobu však osmý senát Nejvyššího správního soudu **vyjádřil nesouhlas** s právním názorem obsaženým v rozsudku č.j. 7 Afs 126/2006-65, který byl vyhodnocen jako příliš formalistický, a proto osmý senát věc předložil usnesením ze dne 23.8.2008, č.j. 8 Afs 51/2007-80, rozšířenému senátu Nejvyššího správního soudu. Na základě uvedeného poté rozšířený senát rozhodl usnesením č. j. 8 Afs 51/2007-87 ze dne 28. 7. 2009, v němž uzavřel,

že: „soud ve správním soudnictví vždy v posuzované věci zkoumá, zda právní předpis nebo jeho ustanovení, která byla použita, na věc skutečně dopadají. Použití právního předpisu nebo jeho ustanovení, která na věc nedopadají, je důvodem zrušení přezkoumávaného rozhodnutí správního orgánu (rozsudku krajského soudu), mohlo-li mít za následek nesprávné posouzení pro věc rozhodujících skutkových či právních otázek obsažených v námitkách. Soud nezruší takové rozhodnutí, u něhož je možné bez rozsáhlejšího doplňování řízení dospět k závěru, že i přes užití práva, které na věc nedopadá, by výsledek řízení při užití odpovídajícího práva byl týž.“. Na základě tohoto rozhodnutí došlo k zařazení vady spočívající v použití nesprávného právního předpisu jakožto jednoho z důvodů pod ustanovení § 103 odst. 1 písm. d) s.ř.s. – tedy, že se obligatorně nejedná o vadu, pro kterou by soud musel ex officio vyslovit nezákonnost (dnes) podle § 109 odst. 4 s.ř.s. Tento právní názor je zastáván i odbornou veřejností, kdy aplikace neúčinného znění právního předpisu může být (za předpokladu splnění podmínek vyslovených v rozsudku Nejvyššího správního soudu č.j. 7 Afs 126/2006-65) zařazena mezi jiné vady řízení před krajským soudem ve smyslu § 103 odst. 1 písm. d) s.ř.s. ²²⁾

Jednou z těchto výjimek bude v rámci přezkumu situace, kdy půjde o takovou skutkovou či právní otázku, u níž bude možné bez rozsáhlejšího doplňování řízení s jistotou usoudit, že použití nesprávného právního předpisu při jejím posouzení **nemohlo mít ze žádných hledisek, která mohou být pro dotčené osoby či orgány významná, vliv na zákonnost přezkoumávaného rozhodnutí, a u níž bude možno rozumně předpokládat, že ani v budoucnu samotný fakt použití nesprávného právního předpisu nebude mít pro tyto osoby resp. orgány nepříznivé právní důsledky** ²³⁾. Jinými slovy, lze uzavřít, že příslušný soud ani v případě aplikace nesprávné právní normy nezruší takové rozhodnutí, u něhož je možné bez rozsáhlejšího doplnění řízení dospět k závěru, že i přes užití právního předpisu, který na věc nedopadá, by výsledek řízení při použití odpovídajícího předpisu byl tentýž ²⁴⁾. V tomto ohledu tak bude v praxi zřejmě běžné, že bude-li se jednat o pochybení v aplikaci právního předpisu v podobě užití nesprávného časového znění (tedy již nebo stále ještě) neúčinné právní normy, příslušný orgán provádějící přezkum napadané rozhodnutí nezruší, a to opět z důvodu, že citované pochybení při výběru správné právní normy nebude mít na věc samou žádný vliv či nepříznivé právní důsledky; to vše ovšem jistě za předpokladu, že textace a obsahový význam obou či více porovnávaných předpisů (ustanovení) takový závěr plně podpoří tím, že právě tyto atributy porovnávaných norem budou svědčit o srovnatelnosti právních úprav ²⁵⁾.

Obdobný závěr o nezrušení napadaného rozhodnutí pak bude připadat v úvahu za situace, kdy je kupříkladu užit právní předpis dřívější, ačkoliv měl být aplikován související předpis pozdější (kupříkladu došlo k nesprávnému použití zákona o správě daní oproti daňovému řádu, občanského zákoníku z roku 1964 oproti občanskému zákoníku z roku 2012 apod.), **ovšem** za situace, kdy zejména právní úprava hodnocení důkazů, procesních práv účastníků řízení (řádné seznámení s výsledky řízení či souvisejících šetření, stanovení přiměřené lhůty pro vyjádření aj.) a dalších znaků **je v obou (či více) posuzovaných případech založena na shodných základech**.

Při splnění dalších podmínek tak bude možno uzavřít, že závěr, že by v důsledku shora vymezené procesní vady nutně došlo ke vzniku nezákonnosti napadaného rozhodnutí (tj. např. k chybnému hodnocení provedených důkazů), není přílehavý, ovšem pouze za předpokladu, že zmíněné znaky porovnávaných právních předpisů vykazují takovou míru podobnosti co do jejich smyslu, účelu a obsahu jejich znaků, že nelze připustit, že pouhý nesprávný odkaz na nepřiléhavou právní normu by mohl způsobit nezákonnost napadaného rozhodnutí ²⁶⁾. Jde-li tedy o právní normy, které pro věc relevantní znaky vymezují z hlediska jejich podstatných atributů shodným způsobem, bude v praxi typické, že ani v případě aplikace nesprávného právního předpisu nebude mít takové pochybení vliv na posouzení věci a tedy správnost příslušného rozhodnutí, když by rozhodující orgán nemohl dospět k jiným závěrům, než kterých by dosáhl při použití správné právní normy (tj. typicky za situace, kdy se v případě relevantních předpisů či ustanovení, o jejichž aplikace je veden předmětný spor, bude jednat o odpovídající ustanovení) ²⁷⁾.

Naopak, o naplnění výše popsaných výjimek z pravidla rušení napadaných rozhodnutí z důvodu aplikace nesprávné právní normy **nepůjde** zásadně v případě, kdy sama skutečnost použití nesprávného právního předpisu bude mít pro dotčené osoby (jejich práva nebo povinnosti) či orgány nepříznivý vliv (právní důsledky). V soudní praxi tak bylo např. dovozeno, že o takové situace se bude zejména jednat tehdy, bude-li rozhodnou právní otázkou právní kvalifikace skutku ve správním trestání (i když např. o samotné protiprávnosti přezkoumávaného jednání sporu nebude). Dalším případem pak budou situace, bude-li rozhodnou právní otázkou právní důvod určitého opravňujícího aktu či naopak uložení určité povinnosti, může-li mít onen právní důvod význam i v jiných řízeních o právech a povinnostech nebo v jiných právních vztazích dotčených osob či orgánů. O takové případy se poté rovněž bude jednat tehdy, bylo-li by v řízení o kasační stížnosti neúměrně komplikované otázky možných aktuálních i budoucích dopadů aplikace nesprávného právního předpisu na dotčené osoby či orgány s dostatečnou mírou jistoty posoudit ²⁸⁾. Posléze uvedený závěr byl dále konkretizován navazující judikaturou Nejvyššího správního soudu, který připomenul, že typicky bude nutné rušit napadané rozhodnutí (a tedy citované pochybení nebude možné zhojit) i v případě, kdy je mezi účastníky řízení zjevně sporné, nakolik se postup dle porovnávaných právních předpisů liší, když každá ze stran (tj. typicky adresát napadaného rozhodnutí na straně jedné a správní orgán, jež vydal napadané rozhodnutí, na straně druhé) odkazují na jinou, odlišnou právní úpravu. V případě, že poté nelze jednoznačně určit, jaké (resp. nakolik odlišné) důsledky by měla aplikace nesprávné právní normy na posuzovanou věc, bylo by za takové situace obtížné předjímat, jaká by případně byla argumentace proti napadanému rozhodnutí, pokud by ji rozhodující orgán posoudil věc podle odpovídající právní úpravy ²⁹⁾. Judikatura pak v těchto případech doplňuje a uzavírá, že by tudíž bylo v řízení o kasační stížnosti neúměrně komplikované otázky možných aktuálních i budoucích dopadů aplikace nesprávného právního předpisu posuzovat za situace, kdy se touto otázkou již nezabýval krajský soud.

Závěr

Ačkoliv ze strany rozhodujících orgánů čas od času dochází k aplikaci nesprávné normy (ať už procesní nebo hmotněprávní) na posuzovanou věc, tedy na úpravu práv a povinností účastníků řízení, následkem tohoto pochybení **nebude vždy pouze obligatorní zrušení rozhodnutí, které bylo v takovém řízení vydáno.** Je vždy nutno v každém jednotlivém případě posoudit, zdali výběr a použití nesprávného předpisu způsobilo společně s dalšími okolnostmi věci samé relevantní důsledky pro právní postavení adresáta rozhodnutí, tedy zdali nastala některá z výjimek, při jejichž naplnění nedochází ke vzniku negativních dopadů touto vadou stíženého řízení (resp. rozhodnutí). Pokud tomu tak bude, nelze dovodit, že by setrvávání na takovém rozhodnutí představovalo protiprávní zásah do práva na spravedlivý proces a soudní ochranu.

¹⁾ V tomto ohledu srov. přiměřeně např. nálezy Ústavního soudu ze dne 23.10.2018, č.j. III. ÚS 1329/18 - 1.

²⁾ Srov. např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 20.12.2013, č.j. 5 As 48/2013-20.

³⁾ Jedním z rozhodnutí, které ilustruje posléze uvedenou modalitu, je např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31.10.2011, č.j. 4 Ads 130/2011 - 119, konkrétně poté ve vztahu k zákonu č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi. Dále též srov. nálezy Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2096/14, ze dne 2. 4. 2015, ohledně předžalobní výzvy dle § 142a zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

⁴⁾ Srov. např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 17.09.2013, č.j. 5 Azs 13/2013 - 30; rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 03.03.2016, č.j. 7 Azs 322/2015-43, či rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 14.12.2009, č.j. 5 Afs 104/2008-66.

⁵⁾ Srov. např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 5.6.2013, č.j. 1 Afs 24/2013 - 43.

⁶⁾ Srov. však též rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 14.5.2015, č.j. 4 As 38/2015 - 47. Obdobně poté srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 10. 2007, č.j. 7 Ans 1/2007-100.

⁷⁾ Srov. obdobně např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30.4.2010, č.j. 5 As 89/2008 - 78; obdobně též srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18.10.2017, sp. zn. 6 Tdo 1156/2017.

⁸⁾ Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.07.2003, sp. zn. 22 Cdo 650/2002.

⁹⁾ Srov. nález Ústavního soudu České republiky sp. zn. III.ÚS 1329/18, ze dne 23.10.2018.

¹⁰⁾ Srov. např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 5.6.2008, č.j. 9 Afs 184/2007-55, podle něhož: „*Vychází-li krajský soud při přezkoumání předmětu sporu z právního předpisu, který na věc nedopadá, a na aplikaci tohoto právního předpisu postaví bez dalšího svůj závěr ohledně zákonnosti napadeného rozhodnutí, zatížil řízení vadou, která mohla mít za následek nezákonné rozhodnutí ve věci samé.*“. Shodně též rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 27. 4. 2007, č.j. 9 Ca 270/2004-39.

¹¹⁾ Srov. např. usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 7. 2009, č. j. 8 Afs 51/2007-87; dále rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 20.12.2013, č.j. 5 As 48/2013 - 20, nebo rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31.3.2015, č.j. 6 Azs 8/2015 - 38.

¹²⁾ Srov. , usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 7. 2009, č. j. 8 Afs 51/2007-87 nebo rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31.3.2015, č.j. 6 Azs 8/2015 - 38.

¹³⁾ Srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 29.8.2017, sp. zn. III. ÚS 593/17.

¹⁴⁾ Srov. např. nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 1554/08, nález Ústavního soudu ze dne 11. 2. 2004, sp. zn. Pl. ÚS 1/03; nález Ústavního soudu ze dne 3. 10. 2006, sp. zn. I. ÚS 74/06; či nález Ústavního soudu ze dne 13. 7. 2011, sp. zn. III. ÚS 3363/10. V tomto ohledu srov. též rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 30.01.2019, č.j. 29 Af 75/2016-82.

¹⁵⁾ Srov. usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 7. 2009, č. j. 8 Afs 51/2007-87.

¹⁶⁾ Srov. např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 20.12.2013, č.j. 5 As 48/2013-20.

¹⁷⁾ Srov. např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27.11.2011, č.j. 4 Ads 122/2011 - 80; rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 9.10.2010, č.j. 4 Ads 124/2009 – 91; usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 7. 2009, č. j. 8 Afs 51/2007-87, a řada dalších.

¹⁸⁾ Srov. Soudní řád správní: komentář. Praha: Leges, 2014. Komentátor. ISBN 978-80-7502-024-6, s. 970 an.; dále přiměřeně též srov. usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 7. 2009, č. j. 8 Afs 51/2007-87.

¹⁹⁾ Obdobně srov. usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 14. 4. 2009, č.j. 8 Afs 15/2007-75.

²⁰⁾ Srov. např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 20.12.2013, č.j. 5 As 48/2013-20; shodně též rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31.10.2011, č.j. 4 Ads 130/2011 - 119.

²¹⁾ O vadu řízení, která by mohla mít vliv na zákonnost napadeného rozhodnutí [§ 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s.], se nejedná, pokud lze dovodit, že by výrok rozhodnutí byl stejný i za situace, kdyby k vadě řízení vůbec nedošlo.

²²⁾ SOCHOROVÁ, Vendula. In: BLAŽEK, Tomáš, JIRÁSEK, Jan, MOLEK, Pavel, POSPÍŠIL, Petr, SOCHOROVÁ, Vendula, ŠEBEK, Petr. Soudní řád správní. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2016. Komentář k § 103 s.ř.s.

²³⁾ Srov. usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 7. 2009, čj. 8 Afs 51/2007-87.

²⁴⁾ Srov. např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 9.10.2010, č.j. 4 Ads 124/2009 – 91; dále též rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27.11.2011, čj. 4 Ads 122/2011 - 80.

²⁵⁾ Srov. např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 9. 2010, čj. 1 As 34/2010 - 73.

²⁶⁾ Srov. např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 5.6.2013, č.j. 1 Afs 24/2013 - 43.

²⁷⁾ Srov. např. rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 3. března 2016, č.j. 47 A 29/2013 - 68.

²⁸⁾ Srov. např. usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 7. 2009, čj. 8 Afs 51/2007-87.

²⁹⁾ Srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27.10.2016, č.j. 9 Afs 292/2015 - 35.

Celý text článku lze nalézt na

<https://www.epravo.cz/top/clanky/aplikace-nespravneho-pravniho-predpisu-na-posuzovanou-vec-nedopadajiciho-110838.html>

(náhled 22.3. 2020)

2) K otázce manželství a náhradního mateřství

Hlavním účelem manželství je podle § 655 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OZ“), založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora

Asociace občanských poraden, z.s.

Sabinova 287/3, 130 00 Praha 3

IČO 65998642

Tel: 284 019 220

Email: aop@obcanskeporadny.cz

www.obcanskeporadny.cz

a pomoc. Ne vždy se však manželům podaří tento účel naplnit přirozenou cestou, ačkoli by si to přáli. Jedním z možných řešení může být **náhradní mateřství**. Podrobná právní úprava tohoto stále ještě kontroverzního institutu však stále chybí, není tak zcela zřejmé, jaké konkrétní důsledky může mít náhradní mateřství na práva a povinnosti mezi manželi. Rodičovství vzniklé za pomoci náhradní matky však ovlivní práva a povinnosti manželů zásadním způsobem, a proto je na místě, aby na toto téma probíhala odborná diskuze.

Není tajemstvím, že počet neplodných párů v české společnosti není zanedbatelný, přičemž se současně rozšiřují možnosti medicíny. V této situaci institut náhradního mateřství nabývá na důležitosti. Náhradní mateřství zasahuje do zákonem stanovených práva a povinností mezi manželi také v situaci, kdy je náhradní matka vdaná.

V současné době je náhradní mateřství dle českého právního řádu postaveno primárně na důvěře. V mezích zákona (hranice pak vymezuje zejména trestní zákoník ¹⁾ je na zamýšlených rodičích a náhradní matce, jak si práva a povinnosti mezi sebou upraví, ať už ústně nebo ve formě písemné smlouvy. Je-li náhradní matka vdaná, jsou dotčena také práva a povinnosti jejího manžela.

K právnímu rámci náhradního mateřství

Česká legislativa se dosud k institutu náhradního mateřství jasně nevyjádřila. V jiných právních rádech je zcela běžné, že je náhradní mateřství buď výslovně zakázáno (a také trestáno) ²⁾ nebo výslovně povoleno ³⁾. **Český právní řád náhradní mateřství spíše připouští.** To je dovozováno z § 804 OZ, který stanoví, že „osvojení je vyloučeno mezi osobami spolu příbuznými v přímé linii a mezi sourozenci. **To neplatí v případě náhradního mateřství.**“ Občanský zákoník tak s náhradním mateřstvím zjevně počítá, aniž by ho však blíže upravoval. Jedna věta v celém právním řádu, tak vyvolává mnoho problematických otázek, se kterými se budeme muset dle mého názoru dříve či později jednoznačně vypořádat.

Důvodová zpráva k citovanému ustanovení OZ uvádí, že „*Dosavadní správné teoretické a praktické dovozování eliminace nejbližších příbuzných z okruhu možných osvojitelů má být napříště vyjádřeno výslovně. Výjimka ve větě druhé se vztahuje na případ náhradního mateřství, při němž se dítě narodí ženě, která není jeho biologickou matkou. Nadále však bude platit stará římská zásada, že matkou dítěte je žena, která dítě porodila. Fyziologické předpoklady pro výkon asistované reprodukce upravuje zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu ⁴⁾, nicméně i text občanského zákoníku musí ve svých ustanoveních zohlednit pokrok lékařské vědy, která umožňuje vnést do dělohy ženy oplodněné vajíčko jiné ženy. Vztahy mezi ženou, která poskytla své zárodečné buňky (biologickou matkou), a dítětem, mohou být upraveny cestou osvojení. Zahraniční zkušenosti i dosavadní zkušenosti v České republice svědčí o tom, že největší zájem o náhradní mateřství bude mezi ženami, které jsou si navzájem příbuzné ⁵⁾*“ Zákodárce však dle našeho názoru (pozn.: autorů článku) při formulaci citovaného

ustanovení zákona příliš nedomyslel všechny možné důsledky náhradního mateřství, které se vždy nebude dít mezi ženami navzájem příbuznými. Situace totiž bude vždy mezi ženami bez příbuzenského poměru složitější a míra důvěry a subjektivní závaznosti nižší. Obecně jsme přesvědčeni, že postavit tak závažnou otázku jako je rodičovství dítěte pouze na důvěře je nešťastné a zákonodárce tak nenaplnuje povinnost chránit rodinu a rodičovství ve smyslu *čl. 32 Listiny základních práv a svobod*.

V souladu s *§ 775 OZ* bude matkou dítěte vždy žena, která dítě porodila. Na tomto závěru se nic nemění ani v situaci, kdy nejsou k umělému oplodnění použita vajíčka náhradní matky, tedy pokud byla náhradní matka uměle oplodněna za použití embrya zamýšlených rodičů, případně anonymních dárců. Skutečnost, že je v procesu náhradního mateřství nepodstatné, zda došlo k použití biologického materiálu zamýšlených rodičů (nebo alespoň jednoho z nich) či anonymních dárců, nově konstatoval také **Evropský soud pro lidská práva** (dále jen „ESLP“). V *Prvním posudku podle Protokolu č. 16* ze dne 10. 4. 2019, č. P16-2018-001 velký senát soudu jednomyslně uzavřel, že „*v případě dítěte narozeného v zahraničí skrze náhradní mateřství za užití gamet zamýšleného otce a neznámé dárkyně, kdy již byl právně uznán rodičovský vztah mezi dítětem a zamýšleným otcem, právo dítěte na respektování soukromého života vyžaduje, aby vnitrostátní právo umožňovalo i právní uznání rodičovského vztahu dítěte a zamýšlené matky*“⁶⁾. ESLP se zde sice zabýval situací, kdy pro oplodnění náhradní matky byl použit genetický materiál „alespoň“ zamýšleného otce. Jsme však přesvědčeni, že právo by mělo uznat a chránit, byť prostřednictvím osvojení, rodičovství zamýšlených rodičů i v případě, že nebude k oplodnění náhradní matky použit genetický materiál žádného z nich. Opačný závěr by byl hrubě v rozporu se zájmy dítěte.

K situaci, kdy je náhradní matka vdaná

Je-li náhradní matka vdaná, svědčí manželů matky podle *§ 776 OZ* první domněnka otcovství a ex lege se tak stane otcem dítěte a bude zapsán také do matriky na místo otce. A to nezávisle na tom, kdo byl dárce genetického materiálu. Vedle náhradního mateřství v takovém případě vznikne také **náhradní otcovství**⁷⁾, se kterým právní řád vůbec nepočítá.

Oběma rodičům vznikne vyživovací povinnost vůči dítěti, rodičovská odpovědnost a z jejího titulu jsou oprávněni a povinni společně rozhodovat o podstatných záležitostech dítěte.

Vedle rodičovské odpovědnosti pak stojí právo rodiče udělit **souhlas s osvojením** dítěte. K úspěšnému procesu osvojení a naplnění účelu náhradního mateřství je tak nezbytné, aby udělila souhlas s osvojením nejen náhradní matka, ale také náhradní otec.

K oplodnění náhradní matky dochází **zásadně za pomoci asistované reprodukce** podle zákona o specifických zdravotních službách. Podle *§ 6 odst. 1 zákona o specifických zdravotních službách* „*umělé oplodnění lze provést ženě v jejím plodném věku, pokud její věk nepřes-*

ASOCIACE OBČANSKÝCH PORADEN

kročil 49 let, a to na základě písemné žádosti ženy a muže, kteří tuto zdravotní službu hodlají podstoupit společně (dále jen „neplodný pár“). Žádost neplodného páru žádajícího o umělé oplodnění nesmí být starší než 6 měsíců; je součástí zdravotnické dokumentace vedené o ženě.“ Je-li náhradní matka vdaná, je na místě zvažovat, zda je nutné trvat na souhlasu manžela s oplodněním. Je totiž nutné mít na paměti také § 787 OZ, podle kterého nemůže muž, který dal k oplodnění souhlas, popřít otcovství k dítěti, které bylo počato umělým oplodněním. Zákon však výslovně nestanoví, že je souhlas manžela s oplodněním nutný, a proto je spíše vhodné, aby jej manžel neudělil a zachoval si tak právo popřít své otcovství.

Náhradní mateřství může zásadně ovlivnit vztahy mezi manželi i v mimoprávní sféře. Dojde k modifikaci dosud běžného rodinného života v důsledku těhotenství – péče o domácnost, možné změny v chování těhotné manželky vlivem hormonálních změn, ovlivnění intimního života manželů. Těhotenství náhradní matky může být také tzv. rizikové a v takovém případě hrozí dlouhodobý výpadek příjmů manželky do rodinného rozpočtu. Všechny tyto důsledky mohou pak vést k důsledkům významným také pro právo, v krajním případě až k rozvodu.

Největší riziko pak dle našeho názoru (pozn.: autorů článku) spočívá v tom, že náhradní matka **odmítne vlivem hormonálních změn předat dítě do péče zamýšlených rodičů, udělí souhlas s osvojením a bude si chtít dítě nechat.** Podle stávající právní úpravy je náhradní matkou výhradně žena, která dítě porodila. Na této koncepci ničeho nemění ani skutečnost, že dítě nebylo zplodeno za použití genetického materiálu náhradní matky, tudíž že náhradní matka není biologickou matkou dítěte. **Proti vůli náhradní matky tak nelze dítě z její péče odebrat** a předat je autoritativně do péče zamýšlených rodičů. Dítě by tak zůstalo také v péči manžela náhradní matky a až do popření otcovství by trvala jeho rodičovská odpovědnost a vyživovací povinnost. Bez popření otcovství náhradního otce není možné určit ani otcovství zamýšleného otce.

K situaci, kdy jsou zamýšlení rodiče manželé

Pokud není náhradní matka vdaná, lze určit otcovství muže (zamýšleného otce – manžela) k dítěti již v průběhu těhotenství, a to buď na základě § 778 OZ, kdy zamýšlený otec bude muž, který udělí souhlas s umělým oplodněním náhradní matky. Otcovství je možné určit souhlasným prohlášením náhradní matky a muže (zamýšleného otce – manžela) před orgánem veřejné moci podle § 779 OZ. Osvojením je pak potřeba dosáhnout právního rodičovství **pouze u zamýšlené matky.**

Pokud bude určeno otcovství ve prospěch manžela – zamýšleného otce, automaticky mu vznikne vyživovací povinnost k dítěti a také k náhradní matce, je-li neprovdaná (podle § 920 OZ). To má samozřejmě vliv také na společné jmění manželů – zamýšlených rodičů. Manžel – otec má pak také rodičovskou odpovědnost a právo o své dítě pečovat a stýkat se s ním. V případě problému s dohodou s náhradní matkou je možné zahájit řízení ve věci péče soudu

Asociace občanských poraden, z.s.
Sabinova 287/3, 130 00 Praha 3
IČO 65998642
Tel: 284 019 220
Email: aop@obcanskeporadny.cz
www.obcanskeporadny.cz

o nezletilé, ve kterém poměry dítěte upraví soud.

Pokud bude náhradní matka vdaná, nelze určit ani otcovství zamýšleného otce, a tudíž je potřeba dosáhnout právního rodičovství obou zamýšlených rodičů prostřednictvím osvojení, a to na základě společného návrhu podle § 800 odst. 2 OZ.

Zamýšleným rodičům bude dítě svěřeno pravděpodobně do péče ještě před osvojením (§ 921 OZ), to však nedává manželům jistotu, že se skutečně stanou právními rodiči dítěte (v případě, že bude určeno alespoň otcovství manžela, bude situace samozřejmě o něco jasnější).

Z náhradního mateřství nevznikne zamýšleným rodičům přímá povinnost přijmout dítě do své péče a adoptovat jej. V průběhu těhotenství může nastat mnoho různých situací, které mohou vést zamýšlené rodiče k otázce, zda vůbec dítě chtějí. Co bude, když se zamýšlení rodiče v mezichase rozejdou/rozvedou? Co když se jednomu ze zamýšlených rodičů něco stane? Bude o dítě stát druhý z manželů i sám? Budou chtít zamýšlení rodiče dítě adoptovat i v případě, že se jim v mezichase povede počít dítě přirozenou cestou? Přijmou zamýšlení rodiče dítě za své i v případě, že se dítě nenarodí zdravé? Je zřejmé, že s náhradním mateřstvím vyvstává mnoho otázek, na které neexistuje řešení ani odpověď. Nejistota jak na straně zamýšlených rodičů, ale také na straně náhradní matky.

Doporučení

Celý proces bude z právního hlediska jednodušší v případě, že náhradní matka nebude vdaná. V takovém případě lze určit právní rodičovství alespoň zamýšleného otce již v průběhu těhotenství. S tím však bude spojen vznik vyživovací povinnosti vůči dítěti i neprovdané matce, a to i v případě, kdy si náhradní matka nakonec předání dítěte rozmyslí. Lze však předpokládat, že by v takovém případě náhradní matka žalovala zamýšleného otce na určení otcovství. Určení otcovství co nejdříve se tak jeví jako vhodné. A to i s ohledem na zájmy nezletilého dítěte, které má právo na oba rodiče a dostatečnou péči a výživu.

Na druhou stranu se doporučuje vybrat náhradní matkou takovou ženu, která má již své vlastní potomky. U takové ženy lze očekávat nižší riziko, že si bude chtít dítě sama nechat.

Jako vhodné se jeví **uzavřít smlouvu o náhradním mateřství**, ve které budou vymezena práva a povinnosti zúčastněných osob. Tato smlouva bude ve velké míře **nevymahatelným ujednáním – společenskou službou** ^D. Už samotný proces sjednávání smlouvy však povede k tomu, že všichni budou od počátku podrobně poučeni o tom, jaké důsledky pro ně využití náhradního mateřství může mít. A také lze alespoň do jisté míry spoléhat subjektivní vnitřní pocit vyšší závaznosti písemně uzavřené dohody.

Zamýšleným rodičům a náhradní matce lze také doporučit koordinovat postup s orgánem so-

ciálně právní ochrany dětí, což musí koneckonců učinit nejpozději ke dni převzetí dítěte do své péče (§ 823 OZ).

Zamýšleným rodičům **nedoporučujeme** vyplácet náhradní matce výživné a kompenzaci nákladů spojených s těhotenstvím a slehnutím **v plné výši na počátku**. Dohodnuté částky by měly být vypláceny **v předem stanovených okamžicích, přičemž poslední část by měla být vyplacena až po právní moci rozsudku o osvojení**. K ochraně práv náhradní matky lze využít advokátní úschovy, ve které může být složeno také výživné ²⁾ pro dítě pro případ, že by si zamýšlení rodiče nakonec odmítli převzít dítě do své péče.

Závěr

Manželství je jeden z nejtradičnějších institutů českého práva. Jeho obsah, práva a povinnosti manželů však budou vždy úzce souviset s aktuální situací ve společnosti. Jedním z problémů, se kterými se dnešní společnost potýká je zvyšující se počet neplodných párů. Řešením může být náhradní mateřství, chybí však právní úprava, která by postavila na jisto práva a povinnosti zúčastněných osob.

Občanský zákoník nezná žádných výjimek při určování mateřství a stejně tak absentuje zakotvení vymahatelných práv a povinností mezi náhradní matkou (náhradními rodiči) a zamýšlenými rodiči. Vždy zde tak bude riziko, že si náhradní matka vlivem emocionálních hormonálních změn rozmyslí svůj souhlas s předáním dítěte do péče zamýšlených rodičů a udělit souhlas s osvojením. Stejně tak se může stát, že zamýšlení rodiče nakonec odmítnou přijmout dítě do své péče a následně také za své prostřednictvím osvojení. Například pokud se dítě nenarodí zdravé. Nebo pokud se zamýšlení rodiče v mezidobí rozejdou. A nikoho z nich nelze ke splnění toho, co slíbili, přinutit.

Závěrem bychom také rádi zdůraznili, že právní nejistota v souvislosti s náhradním mateřstvím může stavět do komplikovaných situací nejen zúčastněné dospělé osoby. Nelze totiž zapomínat na to, že v prvé řadě by měly být chráněny nejlepší zájmy nezletilého dítěte, které může být případnými komplikacemi zasaženo nejvíce. Podle *čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte* platí, že „*zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, správními nebo zákonodárnými orgány*“. Česká právní úprava (a tudíž zákonodárné orgány) v současné době umožňují vznik velmi závažných sporů o rodičovství, které sice nemusejí mít právních důsledků, nicméně mohou značně ohrozit nejlepší zájem a blaho dítěte. Například v situaci, kdy náhradní matka odmítne předat dítě zamýšleným rodičům a ti se s tím nesmíří a budou dítě kontaktovat, informují ho o tom, jak bylo počato a že vlastně biologicky není dítětem svým právních rodičů. Ještě více bude řádný vývoj dítěte ohrožen v situaci, kdy jej nakonec nebude chtít ani náhradní matka ani zamýšlení rodiče, přičemž převzetí odpovědnosti zamýšlených rodičů není vynutitelné.

Lze tak nepochybně uzavřít, že výslovná právní úprava náhradního mateřství by byla žádoucí, a to i v kontextu mezinárodních závazků Česká republika, mezi které mimo jiné patří ochrana nejlepších zájmů nezletilých dětí.

-
- ¹⁾ Náhradním mateřstvím by mohlo např. za určitých okolností naplnit znaky trestného činu svěřením dítěte do moci jiného podle § 169 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- ²⁾ Příkladem může být Německo, srov. § 1 odst. 1 bod 7. zákona o ochraně embryí (Gesetz zum Schutz von Embryonen (Embryonenschutzgesetz - ESchG)).
- ³⁾ Příkladem může být stát Kalifornie (Spojené státy americké), srov. § 7960 zákona o rodině (California Code, Family Code).
- ⁴⁾ Zákon o péči o zdraví lidu, byl nahrazen zákonem č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách). Asistovaná reprodukce je dnes vymezena v zákoně č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů.
- ⁵⁾ Srov. Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.
- ⁶⁾ Srov. Zpravodaj kanceláře vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Evropským soudem pro lidská práva, roč. 7, č. 3, 2019, str. 23.
- ⁷⁾ JUDr. Petr Toman, LL.M. tento termín použil během svého příspěvku na odborném sympoziu pro advokáty pořádaném Českou advokátní komorou dne 13. 2. 2020.

Celý text článku lze nalézt na
<https://www.epravo.cz/top/clanky/manzelstvi-a-nahradni-materstvi-110768.html>
(náhled 22.3. 2020)

IV.

Články a názory

1) COVID-19 a plnění smluvních závazků. Co dělat, když vám mimořádné opatření zrušilo zaplacenou akci?

COVID-19 vstupuje do závazkových vztahů

Asociace občanských poraden, z.s.
Sabinova 287/3, 130 00 Praha 3
IČO 65998642
Tel: 284 019 220
Email: aop@obcanskeporadny.cz
www.obcanskeporadny.cz

Epidemie onemocnění COVID-19 a opatření, která za účelem zamezení šíření tzv. koronaviru přijímají české úřady (včetně nouzového stavu vyhlášeného pro celé území České republiky od 12. března), **komplikují či přímo znemožňují plnění některých smluvních povinností.**

Obecně platí, že smlouvy mají být plněny, a to, že plnění se může v některých případech stát obtížnějším na tom zpravidla nic nemění. Aktuální vývoj nicméně může v některých situacích prolomit uvedené pravidlo tím, že založí tzv. **podstatnou změnu vnějších okolností.** V některých případech dokonce může vést i **k automatickému zániku závazků ze smlouvy pro nemožnost jejich plnění.**

Za **podstatnou změnu okolností** považuje zákon situaci, která založí v právech a povinnostech stran **zvlášť hrubý nepoměr.** Jinými slovy, hodnota plnění, která byla smluvními stranami nastavena v době uzavírání smlouvy, se vývojem situace dostane v době plnění do výrazné nerovnováhy.

Ve většině případů se nejspíše smluvní strany domluví **na změně závazku** bez dalšího. Na tyto situace pamatuje ale i občanský zákoník. Pokud dojde k popsané změně okolností, zakládá občanský zákoník v ustanovení **§ 1765 odst. 1 nárok znevýhodněné smluvní strany na obnovu jednání o smlouvě.** Připomínáme, že předpokladem vzniku tohoto nároku je, že na sebe dotčená smluvní strana nepřevzala nebezpečí změny okolností ve smyslu **odst. 2 uvedeného paragrafu.**

Konkrétní situace bude vždy třeba posuzovat individuálně s přihlédnutím k ustanovením příslušné smlouvy, obchodních podmínek a také k očekáváním smluvních stran, která měly v době uzavírání smlouvy.

Nedohodnou-li se strany v přiměřené lhůtě na změně závazku (například odložením plnění na pozdější termín, který bude vyhovovat oběma stranám), je možné obrátit se i na soud, který závazek ze smlouvy změní obnovením rovnováhy práv a povinností stran, anebo jej dokonce zruší. Tento postup s sebou přináší určité riziko, neboť v případném soudním řízení **není soud vázán návrhem stran.** Je také třeba mít na paměti, že s podáním návrhu k soudu je v takovém případě dobré neotálet.

V návaznosti na vydaná opatření je možné, že ve specifických případech se stane plnění smluvních závazků **nemožným.** Například proto, že by došlo k porušení zákona. Tyto situace jsou upraveny v **§ 2006 a 2007 občanského zákoníku.** Dojde-li k naplnění zákonných předpokladů, **závazek zaniká automaticky přímo ze zákona** a otevírá se tak možnost **požadovat vrácení** bezdůvodného obohacení po druhé smluvní straně.

Může se též stát, že kvůli opatřením v souvislosti s epidemií COVID-19 nebudete moci plnit

své povinnosti ze smlouvy a druhá strana **bude požadovat náhradu škody**. V takovém případě lze pro některé případy využít ustanovení **§ 2913 občanského zákoníku**, podle kterého se můžete povinnosti k náhradě škody **zprostit**, pokud prokážete, že vám ve splnění povinnosti ze smlouvy zabránila mimořádná nepředvídatelná překážka. Tou epidemie a s ní související omezující opatření určitě jsou. V některých případech se může vyplatit nahlédnout i do pojistných smluv.

Celý text článku lze nalézt na

<https://www.epravo.cz/top/clanky/covid-19-a-plneni-smluvnich-zavazku-co-delat-kdyz-vam-mimoradne-opatreni-zrusilo-zaplacenou-akci-110837.html>
(náhled 22.3. 2020)

2) K některým specifickým otázkám překážek v práci v době koronaviru aneb je možné považovat pandemii za živelní událost ve smyslu pracovního práva?

V posledních dnech jsme opakovaně ze strany laické i odborné veřejnosti dotazováni **na problematiku překážek v práci v důsledku faktické či právní nemožnosti „přidělování práce zaměstnancům ze strany zaměstnavatele“ v přímém či zprostředkovaném důsledku koronavirové pandemie** a různých opatření s ní souvisejících ²⁾.

S ohledem na některé aplikační nejasnosti vyplývající z toho, že stávající právní úprava nepočítá výslovně **s překážkou v práci způsobenou plošným (celorepublikovým) zákazem poskytování některých služeb** (záměrně v tomto případě neuvádíme, že se jedná o překážku v práci na straně zaměstnavatele, neboť máme za to, že zákaz v důsledku fakticky omezuje obě smluvní strany pracovního poměru v jeho výkonu), považujeme za vhodné poskytnout k širší diskusi některé naše úvahy k tomuto tématu.

Ponecháme stranou rutinní otázky, které již byly v různých statích v posledních dnech opakovaně řešeny – možnost dohodnout s některými zaměstnanci výkon práce mimo pracoviště zaměstnavatele (tzv. home working), podmínky za kterých je možné nařídít zaměstnancům čerpání dovolené atp. Stranou také ponecháme již hojně v tisku komentované nároky zaměstnanců, kteří nemohou konat práci v důsledku důležitých osobních překážek v práci na straně zaměstnance (zaměstnanců v dočasné pracovní neschopnosti, karanténě, ošetřujících či pečujících o dítě mladší 10 let atp.).

Vyjádríme se dále pouze k některým odlišným (tedy shora nezmíněným) velmi specifickým a právem dosud ne zcela reflektovaným situacím, které v důsledku dopadu opatření přijímaných na území ČR k prevenci šíření koronaviru brání obvyklému naplňování pracovněprávních vztahů.

K překážkám v práci na straně zaměstnavatele obecně

Stávají právní úprava překážek v práci na straně zaměstnavatele je co do rozsahu (čtyř paragrafů) poměrně skromná (§ 207 až § 210 ZPr) a vychází z jednoznačné premisy, kterou je možné zobecnit v hrubých rysech takto: zaměstnanci, na jehož straně není žádná překážka v práci, tedy zaměstnanci, který je schopen práci konat, je zaměstnavatel povinen přidělovat sjednanou práci. Není-li toho zaměstnavatel schopen, porušil svůj závazek a je povinen za takovou dobu „nepráce“ zaměstnanci vždy platit, bez ohledu na důvody proč nemohl práci přidělovat – „no mercy“³⁾. Určité „změkčení“ tohoto konstruktu se projevuje pouze v tom, že s některými „kvalifikovanými“ důvody překážek v práci na straně zaměstnavatele, u kterých je zohledňováno, že je zaměstnavatel nemohl (úplně či vůbec) eliminovat, se nepojí povinnost hradit 100% náhrady mzdy, ale méně – nikdy však méně než 60% průměrného výdělku (srov. § 207 zák. práce – prostoje a přerušení práce způsobené nepříznivými povětrnostními vlivy nebo živelní událostí a § 209 zák. práce – tzv. částečná nezaměstnanost). Z opačného úhlu pohledu je tedy možné konstatovat, že u jiných překážek v práci, než na které zákoník práce (dále též jen ZPr) „pamatoval“ specifickou úpravou (a tedy i určitou úlevou pro zaměstnavatele v podobě placení pouze snížené náhrady mzdy) je zaměstnavatel vždy povinen hradit zaměstnanci 100% náhrady mzdy. To má v sobě nepochybně i určitou pobídkovou funkci ve vztahu k zaměstnavateli, motivující jej k odstranění „drahé“ překážky v práci na jeho straně, budeme-li vycházet z předpokladu promítnutého do zákona, že v těchto případech se vždy jedná o překážky v práci na straně zaměstnavatele, které jsou důsledkem nějakého konání či opomenutí na straně zaměstnavatele, resp. které zaměstnavatel alespoň do určité míry zapříčinil či je mohl eliminovat.

Ono „změkčení“ v zákonem stanovených případech je, vedle shora uvedeného, též nutné vnímat i z pohledu zákonodárcem sledovaného účelu, který můžeme v současné situaci ohrožení mnoha pracovních míst považovat za zásadní. Zákon ani v případě prostoje a ani v případě částečné nezaměstnanosti nestanoví délku jejich trvání. V obou případech je příčinou nepředvídatelná událost, která však může mít relativně delší dobu trvání (obdobné lze vztáhnout i k živelní události). To by mohlo vést zaměstnavatele (zejména při povinnosti platit 100% náhrady mzdy po delší dobu) ke snaze o snížení provozní ztráty zrušením některých pracovních pozic. A právě na to právní úprava reaguje, když je jejím cílem zachování pracovních míst tak, aby si zaměstnavatel mohl podržet kvalifikovanou pracovní sílu. Naplnění tohoto cíle, v konečném důsledku prospěšného pro obě strany, si po zaměstnanci žádá určitou míru solidarity projevující se po omezenou dobu sníženým příjmem. Podíváme-li se však na povahu některých stávajících překážek v práci, objevují se zde nově dosud v moderní historii pracovního práva nepoznané situace, které přinesla pandemie koronaviru a se kterými logicky nemohl zákonodárce dost dobře ve své „představitosti“ v textu zákona předem počítat. Je tedy namístě se zamyslet buď nad cestou odpovídající změny a doplnění stávající právní úpravy (zdlouhavý proces, přínosný spíše pro další generace a výskyt další pandemie) nebo nad cestou výkladu stávajících ustanovení právních předpisů tak, aby byl co nejvíce naplněn

(i za nastalé situace) smysl a účel původní úpravy překážek v práci.

Vzhledem k tomu, že si nemyslíme, že by stávající situace měla vést v důsledku k výraznému oslabení či dokonce k likvidaci již tak v ČR slabé vrstvy „drobných zaměstnavatelů“ a s ohledem na to, že některá již dostupná vyjádření obsahují tvrzení, že zaměstnanci „prostě budou doma za 100% náhrady mzdy od zaměstnavatele“ dle § 208 ZPr, přinášíme k diskusi několik alternativních pohledů.

Překážky v práci na straně zaměstnavatele způsobné prostoji (§ 207 písm. a) ZPr)

Z textu zákona vyplývá, že o prostoje se jedná tehdy, pokud zaměstnanec nemůže konat práci pro přechodnou závalu:

- způsobenou poruchou na strojním zařízení (zaměstnancem nezaviněnou),
- v dodávce surovin nebo pohonné síly,
- způsobenou chybnými pracovními podklady nebo **jinými provozními příčinami**.

V souladu s tradičním výkladem pojmu „prostoje“ v českém pracovním právu lze konstatovat, že v případě prostojů by se mělo jednat o překážku v práci, která je svým charakterem náhlá, nepředvídatelná a přechodná (a vznikla bez přičinění zaměstnavatele), což ji odlišuje od ostatních překážek v práci na straně zaměstnavatele, mezi které je třeba zařadit i takové překážky, jako jsou pravidelné či plánované odstávky z důvodu oprav, revizí apod. Již v minulosti jsme upozorňovali, že „ustanovení o prostoji bylo do nového zákoníku práce v roce 2006 téměř doslovně převzato z předcházející právní úpravy tohoto institutu v § 129 starého zákoníku práce z roku 1965 (ZPr 1965), proto i typový okruh situací, které lze subsumovat pod prostoje, nedoznal výraznějších změn⁴⁾ včetně přihlédnutí ke starší judikatuře. Zůstává však otázkou, pro soudní praxi, zda zákonodárce **vypuštěním (v porovnání se ZPr 1965) slova „podobnými“ ve slovní vazbě „způsobenou chybnými pracovními podklady nebo jinými (dříve i podobnými) provozními příčinami“ dosáhl rozšíření situací, které bude nově možno považovat za prostoje, či nikoliv⁵⁾.**

Širší pojetí, resp. určité rozvolnění výkladu v tom, co vše je možné subsumovat pod prostoje, by v současné době bylo jistě namístě.

Z důvodu prostojů:

- může zaměstnavatel převést zaměstnance na jinou práci jen v případě, že zaměstnanec s převedením souhlasí [§ 41 odst. 5 ZPr]; pokud za práci, na kterou byl zaměstnanec převeden, přísluší nižší mzda nebo plat, náleží zaměstnanci v tomto případě za dobu převedení doplatek ke mzdě nebo platu do výše průměrného výdělku, kterého dosahoval před převedením (§ 139 odst. 1 písm. d) ZPr), nebo

- pokud by k převedení zaměstnance na jinou práci nedošlo, přísluší zaměstnanci náhrada mzdy nebo platu ve výši nejméně 80 % průměrného výdělku.

Některé z nyní vznikajících situací jsou nepochybně prostojem, některé by asi bylo možné pod prostoje také nově podřadit, pokud se však nenabízí cesta, z více pohledů příhodnější – viz dále.

Překážky v práci na straně zaměstnavatele spočívající v přerušení práce způsobené živelní událostí

Je-li překážka v práci na straně zaměstnavatele způsobena přerušením práce nepříznivými povětrnostními vlivy nebo **živelní událostí**, pak z tohoto důvodu přísluší zaměstnanci náhrada mzdy ve výši nejméně 60 % průměrného výdělku, pokud nebyl převeden na jinou práci (srov. § 207 písm. b) ZPr). Povětrnostní vlivy ponecháme za stávající situace stranou naší pozornosti. Ani „tradičnímu pojetí“ živelních událostí (lesní požáry, záplavy, zemětřesení apod.) pandemie koronaviru na první pohled zcela neodpovídá, je tomu však do značné míry proto, že se jedná o pohromu druhově zcela novou, na jejíž existenci v reálném životě nejsme dosud „mentálně zcela adaptováni“. Dle našeho názoru **má nastalá situace pandemie všechny znaky celosvětové „nezadržitelné virové záplavy“ - je to projev přírody a má do značné míry zničující účinky; to, že je pro nás novou zkušeností by nám nemělo bránit zařadit tuto pandemii mezi „živelní události“ ve smyslu zákoníku práce**, tedy mezi jevy, kam svojí podstatou, škodlivými důsledky, ale i právními nástroji, které je třeba k jejímu překonání použít, patří. Je třeba také připomenout, že v případě, kdy je překážkou v práci živelní událost, **pak zaměstnavatel může převést zaměstnance i bez jeho souhlasu na dobu nezbytné potřeby na jinou práci, než byla sjednána, jestliže to je třeba k odvrácení živelní události nebo k zmírnění jejich bezprostředních následků - nezbyvá než poznamenat, že to je dispoziční oprávnění, kterého již současná opatření pod „krytím“ nouzového stavu v mnohých ohledech do jisté míry využívají**. I v tomto případě (živelní události) platí, že byl-li zaměstnanec převeden na jinou práci, než je sjednána, za kterou přísluší nižší mzda nebo plat, přísluší mu po dobu převedení ke mzdě nebo platu doplatek do výše průměrného výdělku, kterého dosahoval před převedením. Nemůže-li konat zaměstnanec práci v důsledku přerušení práce způsobeného nepříznivými povětrnostními vlivy nebo živelní událostí a nebyl-li převeden na jinou práci, přísluší mu náhrada mzdy nebo platu ve výši nejméně 60 % průměrného výdělku.

Není právně odůvodnitelné, proč by zaměstnavatelé, kteří nemohou v důsledku rozhodnutí vlády a dopadu opatření přijímaných na území ČR k prevenci šíření koronaviru prodávat zboží nebo poskytovat dále své služby, ať již proto, že patří mezi dočasně „zakázané“ prodeje či služby či proto, že podnikají v obci, která byla „uzavřena“ anebo zaměstnanci se k nim nesmí na pracoviště dostavit (zde však opět upozorňujeme na možný „**souběh vzájemných překážek v práci**“), měli být v nesrovnatelně horším postavení než např. zaměstnavatelé při (přeci

jen lokálních) záplavách v uplynulých letech. V době, kdy dle dnešních dostupných zpráv bavorská vláda označila nastalou situaci za „stav katastrofy“, není důstojné slovíčkařit o tom, „co tradičně je a co již nikoliv“ českými úředníky považováno za živelní událost. Dle našeho přesvědčení jsme svědky celoplanetární „živelní události“ číslo 1, odpůrcům tohoto náhledu si dovolíme podsunout jistě přehnané srovnání (taková srovnání bývají), zda budou mít podobné rozpaky v případě důsledků např. atomové havárie, pádu menšího asteroidu apod. – což jsou také jistě události, které dosud nebyly „tradičně řazeny“ mezi živelní události. Na okraj upozorňujeme, že sám pojem živelní událost (stejně jako pojem mimořádná událost) není zákoníkem práce blíže definován a nejasná je i terminologie vycházející z jiných českých právních předpisů ⁶⁾.

Tzv. částečná nezaměstnanost

Třetí zmínku věnujeme ustanovení [§ 209 ZPr](#), dle kterého jde o jinou překážku v práci na straně zaměstnavatele také tehdy, když zaměstnavatel nemůže přidělovat zaměstnanci práci v rozsahu týdenní pracovní doby z důvodu dočasného omezení odbytu jeho výrobků nebo omezení poptávky po jím poskytovaných službách (částečná nezaměstnanost) – viz [§ 209 ZPr](#).

Na základě dohody mezi odborovou organizací a zaměstnavatelem může dojít ve výše uvedeném případě k úpravě náhrady mzdy (jejímu snížení), která však **nemůže činit méně než 60 % průměrného výdělku**. Zaměstnavatel, u kterého nepůsobí odborová organizace, může nahradit shora uvedenou dohodu **vnitřním předpisem** (viz [§ 209 odst. 2 in fine ZPr](#)). Je nepochybné, že u mnohých zaměstnavatelů dochází v souvislosti s vládou zavedenými opatřeními k omezení odbytu jejich výrobků nebo k omezení poptávky po jimi poskytovaných službách – tam je zavedení tohoto institutu zcela namístě.

Jak je tomu v případě těch zaměstnavatelů, kterým vláda sice „neuzavřela“ provozovny, ale na základě svých usnesení jim v podstatě zakázala či znemožnila další činnost (většina maloobchodu a služeb v provozovnách)?

Ministerstvo práce a sociálních věcí zastává již publikovaný názor, že: „*Dojde-li k uzavření pracoviště nebo omezení jeho provozu na určitý čas ve vazbě na výše zmíněné usnesení, v důsledku čehož zaměstnavatel zaměstnanci nebude přidělovat práci, jedná se o tzv. jinou překážku v práci na straně zaměstnavatele ve smyslu § 208 zákoníku práce, po dobu jejíhož trvání zaměstnanci náleží náhrada mzdy/platu ve výši jeho průměrného výdělku.*“ ⁷⁾ Jistě i v důsledku tohoto publikovaného názoru MPSV lze zaznamenat pohledy, které rozlišují zaměstnavatele na dotčené opatřeními vlády v první linii (např. provozovatel cukráren) a dotčené v dalších, odvozených liniích (např. jejich dodavatelé a na ně napojené další dodavatele) - prvním z nich (v první linii) tyto náhledy právo na vyhlášení částečné nezaměstnanosti upírají, druhým nikoliv.

ASOCIACE OBČANSKÝCH PORADEN

Samo MPSV však ve shora citovaném vyjádření uvádí (pod nadpisem Možnosti pokračujícího výkonu práce): „*Je třeba upozornit, že usnesení vlády automaticky nevede k uzavření provozovny výše uvedených služeb, ale k uzavření přístupu veřejnosti do provozovny samé, což znamená, že v některých případech bude výkon práce nadále možný, případně se zaměstnavatel se zaměstnancem může dohodnout na změně sjednaného druhu práce (na dobu určitou), změně rozvrhu pracovní doby apod.*“

Vzniká tak jistý výkladový paradox - dle shora uvedeného názoru MPSV tzv. částečnou nezaměstnanost dle § 208 zák. práce v případě zaměstnavatelů v první linii dotčených opatřeními vlády vyhlásit sice nelze, ale udržovat u nich *via facti* částečnou zaměstnanost v tom samém případě lze? Nevidíme žádný právně únosný důvod, který by neumožňoval jít „našemu“ (viz příklad výše) provozovateli cukrárny cestou „částečné nezaměstnanosti“, ale na něj výlučně navázanému pekaři kremrolí ano. Mělo by být také zcela lhostejné, zda oba zavřou provozovny úplně, nebo v nich bude pracovat jeden zaměstnanec pro „prodej z okýnka“ u cukráře a jeden pro dopečení z nakoupených zásob a inventarizaci zbývajících zásob u pekaře. Zdůrazňujeme, že „zlidovělý“ termín „částečná nezaměstnanost“ se v textu ustanovení § 209 objevuje pouze v závorce, z níž nedovozujeme, že by u konkrétního zaměstnavatele nemohla být vyhlášena tato překážka v práci současně (avšak dočasně) pro všechny zaměstnance; reziduální obavy však mnozí zaměstnavatelé řeší tím, že jednoho zaměstnance nechávají dělat inventuru apod.

Jsme toho názoru, že by bylo naopak vhodné postupovat cestou, kdy by MPSV doporučilo všem zaměstnavatelským subjektům (u kterých to zákon dovoluje ⁸⁾) i posuzujícím kontrolním orgánům, postupovat cestou extenzivního výkladového pojetí při aplikaci tzv. částečné nezaměstnanosti (§ 209 ZPr) a současně by vláda využila zmocnění k vydání vládního nařízení, obsaženého v odst. 4 ⁹⁾ § 115 ZamZ a deklarovala ochotu udělit („generální“) zákonem o zaměstnanosti vyžadovaný předchozí souhlas s tím, aby Úřad práce sjednal se všemi takto „postiženými“ zaměstnavateli dohodu o poskytnutí příspěvku v době částečné nezaměstnanosti.

Ten je již upraven co do parametrů v § 115 zákona o zaměstnanosti (ZamZ); výše příspěvku činí 20 % průměrného výdělku zaměstnance, nejvýše však 0,125násobek průměrné mzdy v národním hospodářství za 1. až 3. čtvrtletí kalendářního roku předcházejícího kalendářnímu roku, ve kterém byla uzavřena dohoda o poskytnutí příspěvku. K zamezení spekulativních postupů by mělo být současně omezeno, že příspěvek bude poskytován pouze na „dočasně nezaměstnané“, jejichž pracovní poměr k zaměstnavateli prokazatelně vznikl do 12. března 2020 včetně.

Tato cesta se nám zdá mnohem transparentnější, a hlavně již v zákoně upravená, než vyplňování zdoluhavých žádostí o poskytnutí zvláštních úvěrů a obava ze subjektivismu posuzování splnění nejružnějších kritérií úvěrů a záruk; **navíc by bylo při použití námi preferované ces-**

Asociace občanských poraden, z.s.
Sabinova 287/3, 130 00 Praha 3
IČO 65998642
Tel: 284 019 220
Email: aop@obcanskeporadny.cz
www.obcanskeporadny.cz

ty zcela zřejmé, že tyto peníze se „dostanou k zaměstnancům, a přitom skutečně pomohou zaměstnavatelům“. I ve vztahu k odborům by se jednalo o cestu „neutrální“ – resp. tam kde působí, byly by účastny - viz níže.

Závěrem

Závěrem si dovolíme poznamenat, že je zřejmé, že jít cestou „živelní události“ má v sobě určitá rizika, na druhé straně na otázku, proč by situace, ve které se nacházíme, neměla být považována za živelní událost (či událost jí na roveň postavenou) co do důsledků v oblasti pracovního práva, nenacházíme žádnou odpověď, která by mohla při zdravém selském rozumu obstát.

Jsou tu však „dvě ale“, na které je záhodno upozornit. První – na rozdíl od vyhlášení částečné nezaměstnanosti na pracovišti, kde působí odborová organizace, se živelní událost (stejně jako prostoj) „na názor odborů neptá“ a odbory o svá oprávnění nerady přicházejí.

Nechceme spekulovat, zda negativní názor odborů (na to, zda se jednalo o živelní událost) může hrát následně roli, např. i tehdy, pokud by (po odeznění všeho) vznikl např. spor mezi zaměstnanci a zaměstnavatelem o doplatek rozdílu mezi 60 % (živelní událost) a 100 % dle § 208 ZPr – viz vyjádření MPSV.

Druhé úskalí spočívá v tom, že jakkoliv příspěvek upravený v § 115 ZamZ lze poskytnout Úřadem práce zaměstnavateli jak v případě překážky dle § 209 ZPr, tak i pokud na straně zaměstnavatele nastane překážka v práci z důvodu přerušení práce způsobeného „živelní událostí“ podle § 207 písm. b) ZPr spočívající v přírodní pohromě, pak dovětek obsažený v odst. 1 § 115 ZamZ, že se musí jednat o přírodní pohromu „podle přímo použitelného předpisu Evropské unie“ tuto možnost komplikuje ¹⁰⁾. Odkazovaný evropský předpis totiž s pandemií v rámci režimu podpory na náhradu škod způsobených některými přírodními pohromami nepočítá – i tady bychom rádi zdůraznili „prozatím“. Vše je jednou poprvé – i pandemie.

Prof. JUDr. Jan Pichrt, Ph.D.

Prof. JUDr. Miroslav Bělina, CSc.

JUDr. Jakub Morávek, Ph.D.

JUDr. Jakub Tomšej, Ph.D. ¹⁾

¹⁾ Prof. Pichrt je předseda *České společnosti pro pracovní právo a právo sociálního zabezpečení* a vedoucí katedry pracovního práva a práva sociálního zabezpečení Právnické fakulty Univerzity Karlovy, prof. Bělina a JUDr. Morávek jsou místopředsedové jmenované společnosti a JUDr. Tomšej je člen revizní komise téže společnosti (www.spolpracsoc.cz) a jsou čle-

ny katedry pracovního práva a práva sociálního zabezpečení Právnické fakulty Univerzity Karlovy.

²⁾ Tento příspěvek vznikl v rámci výzkumného programu Univerzity Karlovy Progres Q03 „Soukromé právo a výzvy dneška“.

³⁾ Zde je namístě zmínit, že v české judikatuře lze dohledat případ, při kterém – podtrhujeme, že v jednotlivém a specifickém případě – soud shledal ve stejném okamžiku existenci „vzájemných“ překážek v práci (na straně zaměstnavatele i na straně zaměstnance) a dovodil, že s danou situací a danými překážkami zákoník práce nespojuje právo na náhradu mzdy na straně zaměstnance, srov. *KS v Hradci Králové 23 Co 619/2011*.

⁴⁾ Změn samozřejmě doznaly konkrétní příčiny prostojů, dnes obohacené též o nejrůznější poruchy moderních technologií a výpadky s nimi souvisejících služeb.

⁵⁾ Pichrt, J. in Bělina, M., Pichrt, J. a kol. *Pracovní právo*. 7. doplněné a podstatně přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, str. 277.

⁶⁾ V českých právních předpisech se můžeme setkat v tomto ohledu s velmi bohatým názvoslovím, vymezujícím pro účely daných předpisů okruhy podobných – ne vždy však totožných – událostí; pouze pro příklad můžeme uvést: „*živelní pohromy, nepředvídatelné ekologické události*“; „*mimořádné události, živelní události nebo jiné hrozící nehody*“; „*živelní nebo jiné pohromy*“; „*živelní pohroma (například povodeň, vichřice a vyšší stupně větrné pohromy, zemětřesení), požár nebo jiná destruktivní událost, ekologická nebo průmyslová havárie*“ atp. Pokud jde o jiné předpisy z oblasti pracovněprávní legislativy, pak konkrétně je možné zmínit např. § 7a zákona 2/1991 Sb., o kolektivním vyjednávání, který pracuje s pojmem „zaměstnavatele u kterého došlo k mimořádné události“ a odkazuje v této souvislosti na § 2 (Vymezení pojmů) zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, který uvádí, že pro účely tohoto zákona se rozumí: „*b) mimořádnou událostí škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy, a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací.*“ Pichrt, J. in Bělina, M., Drápal, L. a kol. *Zákoník práce*. Komentář. 3. vydání. Praha: C.H.Beck, 2019, str. 855

⁷⁾ Viz >>> [zde](#) dostupné 16.3.2020

⁸⁾ Tedy vyjma zaměstnavatelů uvedených v § 109 odst. 3 ZPr – tj. „nepodnikatelských“ subjektů.

⁹⁾ § 115 ZamZ odst. 4: „(4) *Začátek a konec období, ve kterém lze o příspěvek požádat, důvody, pro které může být příspěvek poskytnut, některé další podmínky vyplývající z věcných důvodů zavedení tohoto nástroje aktivní politiky zaměstnanosti, které umožní identifikovat příčinnou souvislost mezi situací zaměstnavatele a důvody aktivizace tohoto nástroje, způsob realizace tohoto nástroje, včetně jejího časového harmonogramu a vzor žádosti o příspěvek stanoví vláda nařízením.*“

¹⁰⁾ Mnohé „staré členské státy EU“ však již deklarovaly připravenost poskytnout pandemii postiženým podnikatelům stovky milionů EUR podpory a nedomníváme se, že by se při zachráně ekonomik nechaly příliš mýlit tím, že Komisi při tvorbě příslušného nařízení v roce 2014 pandemie (při soupisu výčtu přírodních pohrom) prostě „nepřišla na mysl“.

Celý text článku lze nalézt na

<https://www.epravo.cz/top/clanky/k-nekterym-specifickym-otazkam-prekazek-v-praci-v-dobe-koronaviru-aneb-je-mozne-povazovat-pandemii-za-zivelni-udalost-ve-smyslu-pracovniho-prava-110851.html> (náhled 22.3. 2020)

V.

Nové právní předpisy

Ve sledovaném období od 27. 2. 2020 do 30. 3. 2020 bylo vydáno celkem 90 předpisů a obdobných závazných aktů českého právního pořádku, z toho 13 sdělení ministerstva a jiných oprávněných orgánů, 1 sdělení úřadů, 1 sdělení Státní volební komise, 11 nařízení vlády, 44 usnesení vlády, 7 vyhlášek, 13 zákonů, 0 úplné znění zákona, 0 nálezy Ústavního soudu, 0 sdělení Ústavního soudu, 0 ústavní zákon, 0 usnesení Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, 0 Rozhodnutí vlády České republiky, 0 Rozhodnutí prezidenta republiky, 0 Rozhodnutí předsedy Senátu Parlamentu České republiky, 0 Zákonné opatření Senátu a 0 Usnesení Poslanecké sněmovny o schválení zákonného opatření Senátu.

Za monitorované období byly schváleny a publikovány ve Sbírce zákonů m. j. některé předpisy, které se mohou úzce dotýkat činnosti OP a doporučuji je tedy zaznamenat a doplnit jimi vedený archiv potřebných právních předpisů jednak pro operativní poskytování poradenských služeb a jednak pro informaci.

Zákon č. 136/2020 Sb., o některých úpravách v oblasti pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a důchodového pojištění v souvislosti s mimořádnými opatřeními při epidemii v roce 2020 – zákon je jeden ze sady opatření přijatých v režimu stavu legislativní nouze v souvislosti s aktuální epidemií nákazy virem COVID-19 na území ČR. Promíjí placení povinných záloh na pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti u osob samostatně výdělečně činných za měsíce březen až srpen 2020.

Asociace občanských poraden, z.s.
Sabinova 287/3, 130 00 Praha 3
IČO 65998642
Tel: 284 019 220
Email: aop@obcanskeporadny.cz
www.obcanskeporadny.cz

Pro placení pojistného za rok 2020 se budou tyto zálohy považovat za zaplacené, ovšem maximálně do výše minimálních záloh platných pro rok 2020. Účinnosti nabyl dnem 27. 3. 2020.

Zákon č. 134/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na veřejné zdravotní pojištění, ve znění pozdějších předpisů - zákon též přijatý v souvislosti s aktuální epidemií nákazy virem COVID-19 na území České republiky v režimu legislativní nouze. Byl přijat s cílem ulevit plátcům pojistného, zejména pak osobám samostatně výdělečně činným, a to v době, kdy nebudou schopni plnit své povinnosti související s platbou pojistného na veřejné zdravotní pojištění z důvodu vyhlášení nouzového stavu. Účinnosti nabyl dnem 27. 3. 2020.

Zákon č. 133/2020 Sb., o některých úpravách v sociálním zabezpečení v souvislosti s mimořádnými opatřeními při epidemii v roce 2020 – stávající právní úprava umožňovala poskytnout zaměstnanci při uzavření školských zařízení jako krátkodobou dávku ošetrovné pouze při péči o děti mladší 10 let věku, a to po dobu 9, respektive u osamělých zaměstnanců po dobu 16 kalendářních dnů. Cílem prostřednictvím nového zákona je prodloužit výplatu ošetrovného po dobu trvání mimořádného, respektive krizového opatření, včetně rozšíření okruhu rodičů s možným nárokem, a to upřesněním podmínek pro poskytování ošetrovného při péči o rizikové skupiny dětí. Jde o právní úpravu mimořádnou, jež bude platná pouze po dobu opatření přijatých v souvislosti se vznikem a rozšířením onemocnění COVID-19 způsobeného novým koronavirem SARS-CoV-2. Účinnosti nabyl dnem 27. 3. 2020.

Zákon č. 114/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony - novela zpřísňuje postih za nevhodné nakládání se zvířaty, zavádí nový druh trestu, a to „zákaz držení a chovu zvířat“, zpřesňují se dosavadní ustanovení o trestném činu „týrání zvířat“ a zvyšuje se trestní postih, a to až na šest let odnětí svobody (dosud maximálně na tři roky), zavádí se nový trestný čin „chov zvířat v nevhodných podmínkách“, u něhož může trest odnětí svobody dosáhnout až deseti let. Účinnost od 1. 6. 2020.

Usnesení vlády České republiky č. 69/2020 Sb., o vyhlášení nouzového stavu pro území České republiky z důvodu ohrožení zdraví v souvislosti s prokázáním výskytu koronaviru /označovaný jako SARS CoV-2/ na území České republiky na dobu od 14.00 hodin dne 12. března 2020 na dobu 30 dnů - Vláda prostřednictvím tohoto usnesení nařizuje ve smyslu § 5 a § 6 krizového zákona určitá krizová opatření směřující k řešení vzniklé krizové situace, přičemž konkrétní provedení těchto krizových opatření stanoví vláda samostatnými usneseními vlády, rovněž publikovanými ve Sbírce zákonů.

Nařízení vlády č. 61/2020 Sb., o zvýšení částek životního minima a existenčního minima

Pozn.) text psaný *zelenou kurzivou* je citace znění ustanovení z právního předpisu nebo

výňatek z textu související literatury či výňatek z textu rozhodnutí orgánu anebo upozornění na odkaz ustanovení právního předpisu nebo dotčeného dokumentu

Zpracoval: JUDr. Karel J a r e š

Dne 3. dubna 2020